

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

בג"ץ 1548/07

בפני : כבוד השופטת א' פרוקצ'יה
כבוד השופט ס' ג'ובראן
כבוד השופט י' אלון

העותרת : לשכת עורכי הדין בישראל

נ ג ד

המשיבים : 1. השר לביטחון פנים
2. שר המשפטים

עתירה למתן צו על תנאי

בשם העותרת : עו"ד אביגדור פלדמן, עו"ד מירי הרט

בשם המשיבים : עו"ד ענר הלמן

פסק-דין

השופטת א' פרוקצ'יה:

1. זוהי עתירה בעלת אופי חוקתי לביטול חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - מעצרים) (היוועדות חזותית - הוראת שעה), התשס"ז-2007 (להלן: החוק), הקובע הסדר ניסיוני לעריכת דיונים משפטיים בבקשות להארכת מעצר או בבקשות לשחרור בערובה של חשודים בגירים בהליכים ראשוניים, טרם הגשת כתב אישום, באמצעות היוועדות חזותית (Video-Conference). משמעות שיטה דיונית זו היא כי בעת הדיון המשפטי בעניינו של חשוד, הוא נותר מוחזק בבית המעצר, באולם מיוחד המוקצה לצורך כך, ובו ציוד אלקטרוני המותאם לקליטה במראה ובקול של הדיון המשפטי המתקיים באולם בית המשפט. מוקד זה מחובר למוקד נוסף המותקן באולם בית המשפט, בו מתקיים הדיון המשפטי, המאפשר למשתתפים בדיון לצפות במראה ובקול בחשוד, ולשמוע את דבריו. הדיון מתקיים במעמד השופט, בא-כוח התביעה, סניגורו של החשוד, וכל גורם נוסף המעורב בהליך. מתקיים קשר אודיו-ויזואלי הדדי מתמיד בין החשוד לבין המעורבים בהליך הדיוני, ולחשוד ניתנת אפשרות להשמיע את דברו בדיון

באמצעות המערכת האלקטרונית, וכן לנהל שיחה חסויה עם סניגורו. הסדר דיוני זה, לגישתה של העותרת, פוגע פגיעה מהותית בזכויות החשוד להליך פלילי תקין.

2. ביום ה-15.1.07 התקבל בכנסת החוק נשוא עתירה זו, לפיו בתקופה שמיום תחילתו ועד לתום שנה, יתווסף לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - מעצרים), התשנ"ו-1996 (להלן: חוק המעצרים) סימן ז', שכותרתו 'היוועדות חזותית', והוא בן סעיף אחד. זו לשון ההוראה:

"65א. (א) בסעיף זה, "היוועדות חזותית" – תקשורת בין שני מוקדים המאפשרת העברת תמונה וקול בזמן אמת.

(ב) ניתן לערוך דיון בבקשה להארכת מעצרו של חשוד או לשחרורו בערובה, באמצעות היוועדות חזותית, אם מתקיימים לגבי כל אלה:

- (1) הוא בגיר;
- (2) טרם הוגש נגדו כתב אישום;
- (3) הוא מיוצג בידי סניגור;
- (4) הוא הסכים לעריכת הדיון כאמור, לאחר שניתנה לו הזדמנות סבירה להיפגש עם סניגורו פנים אל פנים ולהיוועץ בו.

(ג) לצורך קיום דיון לפי הוראות סעיף קטן (ב), יובא החשוד למקום שקבע מנהל בתי המשפט, בהתייעצות עם המפקח הכללי של המשטרה או נציב שירות בתי הסוהר, לפי הענין, והחשוד ישהה בו לקראת הדיון ובמהלכו.

(ד) דיון לפי סעיף קטן (ב) ייערך בדרך שתבטיח כי יתקיימו כל אלה:

- (1) החשוד יראה וישמע את הנעשה במהלך הדיון בבית המשפט;
- (2) השופט, הסניגור, והשוטר או התובע, לפי הענין, יראו וישמעו את החשוד וסביבתו במהלך הדיון;
- (3) תתאפשר שיחה חסויה בין החשוד לסניגורו לפני הדיון ובמהלכו; על אף הוראות חוק האזנת סתר, התשל"ט-1979, לא ניתן להתיר האזנת סתר לשיחה חסויה כאמור בפסקה זו, וסעיף 13(א)(2) לחוק האמור לא יחול לגביה.

(ה) הובא החשוד למקום כאמור בסעיף קטן (ג), יראוהו, לענין מנין התקופה הקבועה בחוק להבאתו לפני שופט, כאילו הובא לפני שופט, ובלבד שעם הבאת החשוד למקום כאמור נמסרה על כך הודעה לשופט.

(ו) השר לביטחון פנים יקבע, בהסכמת שר המשפטים ובאישור ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת, תקנות לביצוע סעיף זה.

(ז) אין בהוראות סעיף זה כדי לגרוע מהאפשרות לערוך דיון בבקשה להארכת מעצר או לשחרור בערובה שלא באמצעות היועדות חזותית.

(ח) בית המשפט רשאי, מטעמים מיוחדים שיירשמו, להורות על עריכת דיון בבקשה להארכת מעצר או לשחרור בערובה שלא באמצעות היועדות חזותית, אף אם התקיימו התנאים בפסקאות (1) עד (4) שבסעיף קטן (ב)."

3. על פי סעיף קטן (ו) להוראת החוק, השר לביטחון פנים התקין תקנות, בהסכמת שר המשפטים ובאישור ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת, הן תקנות סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - מעצרים) (היועדות חזותית) (הוראת שעה), התשס"ז-2007. תקנות אלה מסדירות עניינים שונים הנוגעים לאופן שבו יבוצע הליך ההיועדות החזותית. התקנות פורסמו ביום 22.7.07 (ק"ת 6604, אב תשס"ז). החוק, והתקנות מכוחו, קובעים כי במהלך תקופה של שנה מתחילת תוקפן של התקנות, יבוצע הליך נסיוני (Pilot בלעז) ליישום שיטת ההיועדות החזותית, כאמור.

4. על פי הוראות החוק (סעיף 2 לחוק), מועד פקיעתו של החוק עם חלוף שנה מיום תחילתו הוא, לכל המאוחר, ביום ה-23.7.08.

5. לשכת עורכי הדין, היא העותרת, עתרה בעתירה זו לבטל את החוק מחמת אי חוקתיותו, בהיותו פוגע, לטענתה, פגיעה קשה בזכויות היסוד של החשוד. לטעמה, החוק שולל את זכות היסוד של חשוד להיות נוכח בדיון המשפטי המתנהל בעניינו, ופוגע פגיעה קשה בעיקרון לפיו 'אין דנים אדם שלא בפניו'. לגישתה, נוכחותו הפיסית של החשוד באולם בית המשפט היא תנאי הכרחי לקיום הליך משפטי הוגן, ולקיום האינטרס הציבורי הכרוך בכך. נוכחות וירטואלית של החשוד בדיון משפטי בעניינו באמצעות מערכת אלקטרונית פוגעת בהגנתו, בהיעדר המגע האנושי והקשר הישיר הנדרש בין הגורמים השונים המעורבים בהליך, שהם הכרחיים לקיום דיון אמיתי ויעיל. כן נמנעת מהשופט התרשמות ישירה מהחשוד, ונוצר קושי אמיתי בתקשורת בין החשוד לבין עורך דינו, העלול לפגוע ביכולת החקירה והטיעון של עורך הדין במהלך הדיון. לגישתה של העותרת, החוק מונע, בעיקרו, משיקולים כלכליים ומשיקולי נוחות של מערכת אכיפת החוק, לא נועד לתכלית אמיתית של הגנה על חשודים, ופוגע בכך

בכבודם וביכולת הגנתם. הדבר עלול אף להותיר את החשוד בתחושה קשה שלא ניתן לו יומו בבית המשפט, בהליך שעניינו דיני נפשות.

6. העותרת ערה לכך שעל פי המתכונת הנוכחית של החוק, ניתן להשתמש באמצעי של היוועדות חזותית רק לגבי חשוד בגיר, המיוצג בידי סניגור, אשר הסכים למתכונת דיון זו לאחר שניתנה לו הזדמנות סבירה להיפגש עם סניגורו ולהיוועץ בו (סעיפים 65א(ב)(1), (3) ו-(4) לחוק). עם זאת, לטענתה, אין לראות בהסכמה זו הנדרשת כתנאי בחוק משום הסכמה מדעת, כי אם הסכמה מלאכותית, הניתנת במצב של לחץ ומצוקה, תנאים שאינם משקפים רצון אמיתי.

7. העותרת מדגישה בטיעונה כי שיטת ההיוועדות החזותית מעלה קשיים של ממש במישור התקשורת בין החשוד לעורך דינו במהלך הדיון המשפטי. לגישתה, האמצעים שנקבעו לצורך הליך ההיוועדות, שנועדו לאפשר התייעצויות אפשריות בין עורך הדין לחשוד, אינם מספקים, אינם מאפשרים דיאלוג אמיתי בין השניים, ומסרבילים את ההליך באופן העלול להוביל לפגיעה בייצוגם של חשודים. כן טוענת העותרת, כי היעדרו של החשוד מאולם בית המשפט מונע ממנו את תמיכת בני משפחתו, הנוכחים דרך כלל בדיוני בית המשפט, ונותנים לו עידוד ותמיכה. נוכח מכלול טעמים אלה, נטען, כי זכות יסוד של חשוד בהליך פלילי נפגעת עקב הוראת החוק ודינו להתבטל משהוא אינו עומד במבחני פסקת ההגבלה של חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו. העותרת בוחנת כל תנאי ותנאי בפסקת ההגבלה, ופורשת את טעמיה מדוע פגיעתו של החוק בזכות היסוד של החשוד בהליך פלילי תקין איננה עומדת במבחן החוקתיות, ולכן מצדיקה היא את ביטולו של החוק.

8. יש להעיר, כי העותרת בטיעונה התייחסה לתוכנו של החוק ולמשמעותו ביחס לזכויות החשוד בהליך פלילי. היא נמנעה מהתמודדות ישירה עם העובדה כי מדובר בחוק ניסיוני, המוגבל למשך שנה אחת בלבד, ולהשלכה שיש לנתון חשוב זה על סוגיית התערבותו של בית משפט זה בתוקפם של חוקי הכנסת בעילה חוקתית.

9. המשיבים טוענים, כי דין העתירה להידחות על הסף, מן הטעם שמדובר בהסדר חקיקתי מוגבל וזמני, העומד לפוג בקרוב, אשר תכליתו העיקרית היא לבחון שיטה חדשה של ניהול דיון בהיוועדות חזותית, ולהפיק מכך לקחים לגבי העתיד. בנסיבות אלה, לעמדתם, אין מקום להתערב בתוקפו של החוק, אלא יש לתת לו את מרחב הזמן עד לפקיעתו, ולהותיר את השאלות אותן מעלה העותרת לעת מצוא. כן, טוענים

המשיבים כי החוק גופו אינו פוגע בזכויות חוקתיות של חשוד בהליך הפלילי, ואף מקדם אותן. לכן, בכל מקרה, אין להתערב ולהורות על ביטולו.

10. מתגובת המשיבים ניתן ללמוד כי מזה מספר שנים נשקלה האפשרות לבחון שימוש באמצעי של היוועדות חזותית כתחליף לנוכחות פיזית של חשוד באולם המשפט בהליכי הארכת מעצר לצורך חקירה, הליך שהופעל בהצלחה במספר מדינות בעולם. על פי הנטען, למהלך מסוג זה עשויים להיות מספר יתרונות, הן לגבי החשוד והן לגבי מערכת אכיפת החוק, ובהם – צמצום הצורך בביצוע העברה של עצורים מבית המעצר לבית המשפט לצורך הדיון, הגורמת לעיתים קרובות אי-נוחות משמעותית לעצור, בצד נטל לוגיסטי כבד למערכת; חסכון במשאבים; הקטנת משך זמן המעצר בחלק מהמקרים; מתן הזדמנות להתייעצות מלאה ונאותה יותר עם עורך-הדין; הקטנת חשיפתו של העצור לציבור הרחב הנוכח באולמות המשפט, באופן המכבד את פרטיותו; וצמצום הסיכון בבריחת עצורים. חלק מיתרונות אלה משקפים תכלית של הגנה על כבודו של העצור, וחלקם נועדו לקידום תכליות שבאינטרס ציבורי כללי.

11. לשם בחינת הנושא, הוקם לפני מספר שנים צוות היגוי בינמשרדי שקיים עבודת מטה לבחינת היתכנותו של הליך ניסיוני להפעלת אמצעי של היוועדות חזותית בהליכים פליליים. במהלך עבודת הצוות, נבחנו היבטים שונים של הסוגיה, והיא אף הוצגה בפני נציגי הסניגוריה הציבורית ונציגי העותרת. במהלך הדיאלוג שהתקיים עם העותרת, ביקשו נציגיה כי הליך ההיוועדות החזותית יעשה בהסכמת העצור בלבד. דרישה זו נתקבלה, וגולמה בחוק הנוכחי, במסגרת התנאים המוקדמים שקיומם מתחייב לצורך הפעלת השיטה. בתום תהליך עבודת הצוות, הגיעו חבריו למסקנה כי בשל ההשלכות האפשריות שעשויות לנבוע מניהול דיונים בדרך של היוועדות חזותית, נכון יהיה לנקוט בהליך ניסיוני ולא בהסדר חקיקתי חדש קבוע וקונקלוסיבי, וברוח זו גובשו המלצותיו.

12. בעקבות כך, החליט המחוקק לאמץ בחוק את המלצות הצוות, ולקיים הליך ניסיוני כאמור. ההליך הוגבל מכמה בחינות. בהיבט הזמן, הוחלט כי ההסדר יופעל לתקופה של שנה בלבד. בהיבט ההיקף, הוחלט כי הניסיון ייושם רק בבית משפט השלום בתל-אביב, בהליכים הנוגעים להארכת מעצר של עצורים המוחזקים בבית המעצר אבו-כביר. בהיבט הדיוני, הוחלט כי הניסיון יוחל רק על הליכי 'מעצר ימים', ורק בהליכים בפני הערכאה הראשונה, וכן נקבעו מספר תנאי סף להליך, המפורטים בסעיף 65א לחוק (לעיון בדיוני הועדה בהצעת החוק ובתקנות ראו: <http://www.knesset.gov.il/main/heb/home.asp>; לסקירה קצרה והצגת רקע השוואתי ראו

ד' צדוק, היוועדות חזותית (וידאו-קונפרנס) בהליכי הארכת מעצר ושחרור בערובה: סקירה משווה, מרכז מחקר ומידע, הכנסת, <http://www.knesset.gov.il/MMM/data/docs/m01644.doc>; לסקירה אודות עמדת המשפט העברי ראו מ' ויגודה, הארכת מעצר בוידאו-קונפרנס, מדינת ישראל, משרד המשפטים, המחלקה למשפט עברי: <http://www.daat.ac.il/mishpat-ivri/havat/40-2.htm>). הנה כי כן, לחוק זה, שהוא במהותו דבר חקיקה ניסיוני-זמני, קדמה עבודת מטה ענפה, שהתמקדה בקיום הליך ניסיוני בטרם עיצוב הסדר חקיקתי קבוע. מאחר שמדובר בהליך של ניסוי המוגבל בזמן, טוענים המשיבים כי אין כלל מקום לדיון חוקתי בחוק, ולא כל שכן להתערבות שיפוטית בתקפותו.

13. מעבר לנדרש, מתייחסים המשיבים לתוכנו של החוק גופו, מבחינת שאלת חוקתיותו. לטענתם, השימוש בהיוועדות חזותית הוא אמצעי שאינו פוגע כלל בזכויות העצור ובאפשרות לקיים הליך הוגן. הם מוסיפים, כי אפילו עלולה להיגרם פגיעה כלשהי בחשוד, הרי שפגיעה זו הינה לתכלית ראויה, ובמידה שאינה עולה על הנדרש. באשר לתכלית, שבים המשיבים ומציינים את התכליות החשובות הרבות שלשם השגתן הופעל אמצעי ההיוועדות החזותית לגופו, ואת התכלית הראויה הטמונה בהסדרי החוק ובהפעלתו בכלל, ובמיוחד במסגרת ניסוי כדי להפיק לקחים מהניסיון שהצטבר. כן מציינים המשיבים, כי דרישת המידתיות של החוק באה לידי ביטוי במספר רב של תנאים, המבטיחים הקטנת פגיעה אפשרית בזכויות חשודים, ובהם תיחומה של התכנית בזמן, בהיקף ובמהות, ובין היתר - תחולתה רק על הליכי מעצר ושחרור בערבות טרם הגשת כתב אישום; תחולה על בגירים בלבד; דרישת קיומו של ייצוג מתאים של עורך-דין, ומתן הסכמת החשוד להיוועדות חזותית לאחר מתן הזדמנות להתייעצות עם הסניגור, ותנאים נוספים המנויים בחוק ובתקנות. המשיבים מפנים גם לסעיף 65א(ח) לחוק, המותיר שיקול דעת בידי בית המשפט שלא להיזקק לאמצעי ההיוועדות החזותית במקרה מתאים, אפילו נתקיימו כל התנאים המוקדמים להחלת השיטה. בשל כל אלה, סבורים המשיבים כי דין העתירה להידחות.

14. בדיון שנערך לפנינו, טענו הצדדים את טענותיהם. בשים לב לזמניותו של החוק ולמועד פקיעתו הקרוב, ביקשנו את תשובתה של העותרת האם היא עומדת על עתירתה. היא השיבה על כך בחיוב בהודעה שמסרה לבית המשפט.

הכרעה

15. החוק נשוא העתירה נועד להביא לשינוי בהליכים דיוניים הנוגעים להארכת מעצר חשודים ולשחרור בערובה. תכלית השינוי הינה, מצד אחד, להיעזר באמצעים

אלקטרוניים מתקדמים, כדי להקל על עומס ההליכים השיפוטיים ולייעלם, ולהקל על מערכות אכיפת החוק במסגרת ביצוע תפקידם. מצד שני, להשקפת הרשויות המוסמכות, יש בהסדר האמור גם כדי לשרת את עניינו של החשוד ולהועיל לו ממספר היבטים, וביניהם מניעת טלטולו מבית המעצר לבית המשפט על כל הכרוך בכך; הותרת עניינו בשלב מוקדם של ההליך הפלילי, רחוק מן העין הציבורית ומן הפומביות המאפיינת את בתי המשפט, והתניית הפעלתו של הליך ההיוועדות בהסכמתו של החשוד, לאחר שניתנה לו הזדמנות להיוועץ עם סנגורו. קטינים אינם נכללים בגדר ההסדר, וענינם יבורר תמיד במסגרת ההליך הרגיל.

16. החידוש שבחוק מעלה, מטבע הדברים, הערכות שונות הן במישור המושגי והן במישור המעשי. בשל החידוש שיש בהסדר ההיוועדות החזותית, והצורך לבחון את יעילותו ואת התאמתו לתנאי המערכת בישראל, פסעו הרשויות המוסמכות בזהירות ובמתינות רבה בהפעלת השיטה החדשה. הדבר מתבטא בכך שראשית, משך תחולתו של החוק מוגבל לשנה אחת, כדי שניתן יהיה בתום התקופה להפיק לקחים, ולהעריך מחדש את יתרונותיה וחסרונותיה של השיטה. החוק עומד לפקוע בזמן קרוב ביותר, ויש להניח כי כבר הוחל בהערכות לגבי הבאות. הריסון בהפעלת השיטה במסגרת החוק משתקף גם בצמצום שננקט בהיקף התפרשותה על חשודים בהליך פלילי טרם הגשת כתב אישום, והחלתה בכפיפות לתנאים מחייבים, ביניהם הסכמת החשוד לאחר שהתאפשרה לו היוועצות עם עורך דינו.

17. בבחינת חוקתיות של חוק הכנסת, נוהג בית המשפט, מלכתחילה, בריסון שיפוטי רב בבואו להפעיל את ביקורתו השיפוטית. לא על נקלה יכריז בית המשפט כי חוק שחוקקה הכנסת הינו בלתי חוקתי (בג"צ 4769/95 רון מנחם נ' שר התחבורה, פד"י נז(1) 235, 266 (2002); בג"צ 1661/05 מועצה איזורית חוף עזה נ' כנסת ישראל, פד"י נט(2) 481, פסקה 70 (2005) (להלן: ענין חוף עזה); בג"צ 7111/95 מרכז השלטון המקומי נ' הכנסת, פד"י נ(3) 485, 496 (1996) (להלן: ענין מרכז השלטון המקומי); בג"צ 3434/96 הפנונג נ' יו"ר הכנסת, פד"י נ(3) 57, 68 (1996) (להלן: ענין הפנונג); בר"מ 696/06 זורב אלקנוב נ' בית הדין לביקורת המשמורת של שוהים שלא כדין (טרם פורסם, 18.12.06), פס' 14-15 לפסק דיני). עיקרון זה נטוע בתורת הפרדת הרשויות, העומדת ביסוד המשטר הדמוקרטי בישראל.

18. יתר על כן, בהפעלת הביקורת השיפוטית על חוקתיותו של חוק, קיימת חשיבות להיבט זמניותו של החוק כשיקול העשוי, במקרים מסוימים, להצר עוד יותר

את נכונותו של בית המשפט להתערב בחקיקת הכנסת. עמד על כך השופט מצא באומרו:

"אינני אומר כי בעצם הגבלת תוקפו של מעשה חקיקה כלשהו - או בהגדרתו כ"הוראת שעה" - יש כדי לחסן את מעשה החקיקה מפני ביקורת חוקתית. אף פגיעה "זמנית" בזכות חוקתית שאינה לתכלית ראויה או שמידתה עולה על הנדרש, אינה פגיעה מותרת, וחוק הפוגע פגיעה כזאת עלול להיפסל. אך ייתכנו מקרים שבהם יחליט בית-המשפט, על יסוד שיקולים של מדיניות שיפוטית, להתחשב ב"זמניותו" של חוק "זמני" כנימוק למידתיותו, ועל יסוד זה להניח - בלי לפסוק - כי החוק עומד ביתר מבחניה של הביקורת החוקתית" (הדגשות לא במקור).

(בג"ץ 24/01 יהודה רסלר ואח' נ' כנסת ישראל, פד"י נו(2), 699, פסקה 15, 16-17 (2002)).

19. תפיסה שיפוטית זו קיבלה חיזוק בהלכה הפסוקה של בית משפט זה (למשל, בג"ץ 726/94 כלל חברה לביטוח נ' שר האוצר, פד"י מח (5) 441, 486 (1994); ענין הופנונג, שם, 75-76; ענין מרכז השלטון המקומי, שם, 494; ענין חוף עזה, שם, פס' 70; בג"צ 7052/03 עדאלה-המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל נ' שר הפנים (טרם פורסם, 14.5.06); א' ברק, שופט בחברה דמוקרטית, 354-355, נבו, (2004)). זמניותו של חוק ראשי של הכנסת עשויה לנבוע ממספר סיבות. לעיתים, היא נובעת מצורך להסדיר תחום מסוים לאור צרכים ספציפיים, פרי השעה, הקוראים לכך, ואשר על פי טיבם הם מוגבלים בזמן וצפויים לחלוף. לעיתים, זמניות החוק נובעת מתכנון של רפורמה בתחום מסוים, ומרצון להעמידה במבחן המציאות לתקופת זמן מוגבלת לצורך הפקת לקחים לעתיד. בנסיבות אלה, זמניותו של החוק משמעותה כי המחוקק טרם אמר את דבר חקיקתו באופן סופי, ובטרם יעשה כן, הוא מבקש להעמיד את ההסדר החקיקתי במבחן המציאות והמעשה. במצב זה, החקיקה הזמנית, המעוגנת בהוראת שעה, משמעה כי המחוקק טרם מיצה את הליך החקיקה הראשית, והוא מבקש לבחון אותה ולהעריכה מחדש. לעמדה חקיקתית זו יש משקל רב בבחינה השיפוטית של חוקתיות החוק, והיא מצריכה ריסון שיפוטי רב, בטרם ימוצו הליכי החקיקה בהסדר קבע כזה או אחר. זמניות החוק בנסיבות אלה מאפשרת לגורמים המופקדים על הנושא להעריך מחדש את ההסדר הראוי על רקע לקחים שהופקו ונלמדו מהניסיון המצטבר בהפעלת ההסדר הזמני. יסוד הזמניות שבחוק מאפשר העמדת הסדרים חקיקתיים חדשים במבחן המציאות הן במישור המושגי והן במישור המעשי. הזמניות של החוק היא, אפוא, שיקול חשוב בקביעת מתחם ההתערבות של בית משפט זה בחקיקה של הכנסת.

20. על אף האמור לעיל, חקיקה זמנית איננה חסינה מהתערבות שיפוטית, אף שמתחם התערבות בה עשוי להיות צר מן הרגיל; אלא שלצורך התערבות כזו נדרשת רמה גבוהה של שכנוע כי חוק הוראת השעה פוגע פגיעה חוקתית מהותית ועמוקה בזכויות אדם, פגיעה שאין להכשירה, בין דרך קבע, ובין לתקופה המוגבלת בזמן.

21. במקרה שלפנינו, לא שוכנענו, לכאורה ועל פני הדברים, בקיומה של פגיעה חוקתית בזכויות חשודים, הכרוכה בהפעלת שיטת ההיוועדות החזותית. השיטה הדיונית נועדה להביא לרפורמה, האמורה להקל הן על החשודים והן על מערכת אכיפת החוק בהיבטים שונים. אף שמתלווים לשיטה שיקולים של הקלה על מערכת אכיפת החוק בנטל הכבד המוטל עליה, היא ערה ורגישה להשפעתו של החידוש על החשוד ועל זכויותיו הדיוניות. לכאורה, נוכחותו של החשוד בדיון המשפטי בעניינו באמצעות המערכת האלקטרונית מאפשרת לו לקחת חלק מלא בהליך הדיוני ולממש את זכויותיו הדיוניות; היא מונעת ממנו טלטול מכביד מבית המעצר לאולם בית המשפט, הכרוך לא אחת בסבל והכבדה; היא מאפשרת לו לקיים את ההליך כשהוא רחוק מן העין הציבורית, ומגינה על פרטיותו. היא אינה גורעת מזכותו של החשוד להיוועץ עם הסניגור ולנהל עימו שיחות חסויות. ומעבר לכל אלה - החלתה של השיטה מותנית כל כולה ברצונו ובהסכמתו של החשוד, ואינה נכפית עליו בשום צורה. מדובר אך ורק בחשודים בגירים, אשר נתנו הסכמתם לאחר היוועדות עם סניגוריהם. על פני הדברים, יקשה לומר כי השיטה פוגעת בזכויותיהם של חשודים, ונראה כי עמדת העותרת, אילו התקבלה, היתה שוללת מחשודים המעוניינים להשתלב בשיטה, את האופציה לבחור בה.

אולם כל הדברים שנאמרו עד כה, רק לכאורה נאמרו, שכן אין צורך לנקוט עמדה סופית בנושא העתירה, ולו בשל זמניותו של החוק, העומד לפקוע בימים הקרובים. עיקר חשיבותו של הניסיון שנעשה במסגרת חוק הוראת השעה איננו במישור המושגי אלא במישור המעשי, ויש להניח כי הנתונים שהצטברו במהלך תקופת הניסיון ינותחו, ועל פיהם ניתן יהיה לבחון את משמעותה של השיטה לא רק ברובד העקרוני אלא בעיקר במציאות החיים היומיומית בשטח.

22. על רקע כל האמור, מסקנתי היא, ראשית, כי העתירה שלפנינו, כתוכנה לעת הזו, לא עמדה בנטל השכנוע להצביע על קיום פגיעה חוקתית מהותית בזכויות חשודים בהפעלת שיטת ההיוועדות החזותית במערך התנאים כפי שנקבעו בחוק. בהיבט המושגי-עקרוני, לא הונח בסיס לטענה כי חשוד בגיר, המבקש לנהל את הדיון המשפטי בעניינו בשיטה זו, לאחר שהתייעץ על כך עם עורך דינו, נפגע פגיעה מהותית בזכויותיו הדיוניות באופן המצדיק את התערבותו של בית המשפט בחקיקה ראשית לביטולה של

השיטה בשל אי חוקתיותה. במישור המעשי, משמעויות הפעלתה של השיטה הלכה למעשה יילמדו בוודאי בזמן הקרוב, עם פקיעת החוק. במסגרתן, יתנו הגורמים המוסמכים, בין היתר, את דעתם לשאלה כיצד פעלה השיטה במציאות החיה, וכיצד היא השפיעה על יכולתו של החשוד להביא את דברו לבית המשפט, ולבית המשפט להתרשם ממנו התרשמות ישירה ובלתי אמצעית. הפקת לקחים מן הניסיון המצטבר היא חיונית לצורך ראייה כוללת של מקומה הראוי של שיטת ההיוועדות החזותית לא רק במישור העקרוני, אלא בעיקר בתהליך הפעלתה, הלכה למעשה, בחיי המשפט, ובמעמדו ובזכויותיו של החשוד בהליך הפלילי. במסגרת הפקת הלקחים, יש להניח כי תינתן תשומת לב, בין היתר, גם להשגותיה של העותרת ביחס לטיב השיטה ודרכי הפעלתה.

23. נוכח כל האמור, אין מקום להתערבות שיפוטית-חוקתית בחוק נשוא העתירה, ולפיכך דין העתירה להידחות.

העותרת תשלם למשיבים שכר טרחת עורך-דין בשיעור 30,000 ₪.

ש ו פ ט

השופט ס' ג'ובראן:

אני מסכים.

ש ו פ ט

השופט י' אלון:

אני מסכים.

ש ו פ ט

הוחלט כאמור בפסק דינה של השופטת א' פרוקצ'יה.

ניתן היום, י"א תמוז תשס"ח (14.7.08).

ש ו פ ט

ש ו פ ט

ש ו פ ט